

ג' שבת	כניסת	17: 34
ה'תשפ"ד	שבת	16: 15
ירושלים		17: 35
ת"א		16: 36
חיפה		17: 33
באר שבע		16: 38

אילו של יצחק

פרשת "וַאֲרָא"

עם סיום הפרשה הקודמת, סופר על התגברות השעבוד.

אחרי שהקב"ה שלח את משה רבנו אל עם ישראל ובפיו בשורת הגאולה, קרה ההפך הגמור: פרעה הכביד את עול השעבוד, חדל מלתת תבן לעם והעלה את התביעות מבני ישראל. המשבר היה חמור, עד ששוטרי בני ישראל הטיחו במשה את כאבם, ומשה רבנו זעק אל ה': **"אֲדֹנָי, לָמָּה הִרְעַתָּה לְעַם הַזֶּה-- לָמָּה זֶה, שְׁלַחְתָּנִי. וַיִּמָּאֵז בְּאֵתֵי אֶל-פְּרַעֲהוּ, לְדַבֵּר בְּשֵׁמֶךָ, הֲרַע, לְעַם הַזֶּה; וְהִצַּל לֹא-הִצַּלְתָּ, אֶת-עַמְּךָ."** (ה, כ"ב-כ"ג)

מקורות חז"ל מלאים תיאורים של מצבים כאלה ערב הגאולה ואף בתחילתה. ב'זוהר חדש' (בראשית ו, א) מתואר סדר הגאולה העתידה: **"כך היא גאולתן של ישראל – בשעה שיאיר להם שמש הגאולה, תבוא להם צרה אחר צרה ואפלה אחר אפלה, ובעוד הם שרויים בה – יאיר עליהם אור ה'."** ואמר **הכלי יקר**: **"כך היא המידה, שבכל יום סמוך לעלות השחר, החושך מחשיך ביותר... וכן בימות החורף, סמוך לעלות השמש, הקור הולך וגובר ולבסוף הוא מנוצח מן השמש... כמו-כן, מה שהרע פרעה לישראל עכשיו יותר ממה שעשה לשעבר, זה מופת חותך שקרב קצו וזמן הגאולה קרוב."**

לירידות האלה כמבואר בספרים, יש כמה מטרות: זיכוך אחרון לפני הגאולה; הסרת גורמים שליליים שעלולים לפגום בשלמות הגאולה; יצירת חלל וציפייה לקראת אור הגאולה, שיכנינו את הקרקע לקראתה; כמו-כן יש בכך **מעין ניסיון ומבחן לאמונתו של כל יהודי יודע בגאולה הקרובה לבוא, ולכן תוספת של מצוות ומעשים טובים ותוספת של תפילה לקב"ה שיקצר את הסבל – בהחלט יכולות ליצור 'קפיצת הדרך' ולחסוך מאתנו הרבה סבל ותלאות.** כשיודעים כל זאת מגיעים להכרה, שחלילה לנו מליפול ברוחנו או לפקפק באמונתנו. להפך, דווקא לנוכח הירידה החדה והבלתי-מובנת צריכים אנו להתחזק באמונה על הגאולה שתבוא באורח מפתיע - 'בהיסח הדעת', ושמכאן אפשר רק לעלות, ולא סתם עלייה – עד לפסגה.

אולם הרגילות היא, שאחר שזכה האדם והושלם חסרונו, והכל על מקומו בא בשלום - שוב אינו רואה שהכל נעשה בעזרת הבורא, אלא רואה את ישועתו רק בדרך הטבע, וחושב שהיועץ עזר לו, הרופא רפאהו, והנדיב הוא שהעניק לו את הממון שהיה חסר לו, ולא מכיר באמת שאלו היו כולם שלוחים מאת הבורא למלא את חסרונו.

ואמרו הצדיקים, שלפני הישועה צריך האדם תפילות רבות לישועתו, אבל גם אחרי הישועה צריכים לזכור את הבורא, לדעת שהוא עשה הכל, רק שמעשיו מלושבים בטבע, והשטן - הוא המפריע ואינו מניח לנו להכיר בבורא, לדעת שהכל מאתו יתברך.

לכן ילמד האדם מכאן, **לא להפסיק להודות לבורא**, גם אחרי הישועה שזכה לה, וכל ישועה שבאה לאדם, אינה אלא מהבורא בעצמו, ועל האדם **ללמוד להודות ולהלל על כך.**

ויש לדעת, שכאשר לא מודים להשם יתברך על הנסים שהוא עושה אתנו, הקב"ה אינו ממשך את שרשרת החסדים שלו, ולא מוריד עלינו "גשמים". והדבר דומה ממש, לילד שאביו עושה עימו הרבה דברים טובים, ואם הילד מרגיל את לשונו לומר 'תודה', האבא מתעודד מכך, וממשיך לעשות למען בנו. אבל אם הוא רואה שבנו מקבל את הטובות שעושים עימו כדברים מובנים מאליהם, הוא מפסיק לעשות איתו טובות.

זה המקום, להזכיר את דברי הגר"א על פרשת דוד וגלית;

הנביא (שמואל-א' פרק י"ז) מספר, שכאשר גלית איים על ישראל, ושאל שאל מי יכול להילחם נגדו, הציע דוד את עצמו למשימה הקשה, ואמר: **"וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-שָׂאוּל, רָעָה הִיאַ עֲבֹדָךָ לָאָבִיו בְּצֹאן; וְכָא הָאָרִי וְאֶת-הַדּוֹב, וְנִשְׂאָ שָׁה מִהַעֲרָר."** – גם אני מלומד בתכסיסי מלחמה, מסביר דוד לשאול, שהרי רועה הייתי ובא הארי וגם הדב ולקחו שם מהעדר. לא פחד ליבי מהם, ויצאתי אחרי הארי שאחזו את השה "והקפתיו, והצלתיו מפיו".

והנה, ברוב הדפוסים כתוב 'שה מהעדר' אבל יש דפוסים בהם כתוב 'זה'. כלומר: הכתיב הוא "זה" והקריא "שה", וצריך עיון: ואמר הגאון מוילנא, שדוד המלך הראה לשאול שהוא לובש בגד שנעשה מעורו של השה ההוא. דהיינו, שכדי לזכור את חסדי השם יתברך, עשה לו דוד המלך בגד מעור השה, ולבשו, וכך היה יכול לזכור תמיד את החסדים שנעשו איתו. ובזכות זה שהוא הודה לה' על כך, עזרו לו מן שמיא לנצח את גלית.

וכך, מנקודת השפל העמוקה ביותר של השעבוד, עומד להתחיל תהליך הגאולה:

"וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם לִי לְעַם, וְהִייתִי לְכֶם לְאֱלֹקִים; וַיְדַעְתֶּם, כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם, הַמוֹצִיא אֶתְכֶם, מִתַּחַת סִבְלוֹת מִצְרַיִם." (ו, ז)

ונתבאר בספרים הקודשים (שפת אמת וארא) כי ידיעה זו – וידעתם כי אני ה' אלוהיכם, היא המוציאה את האדם מסבלו, משעבודו ומיצריו, כי באמונתו הינו יודע שהקב"ה משגיח עליו בכל עת ורגע, וכל הבא עליו מאתו יתברך הוא ואין כאן כל סבל ומיצר אלא טובה וברכה.

וכך כתב הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמאראנא זי"ע (זוהר): 'תאמינו לי אחי (אחרי כל הרדיפות וחלישות הדעת שעדו עלי), אם לא הייתי יודע בעצמי שבכל תנועה שבעולם נמצא כביכול ה', והשגחתו יתברך היא על כל פרט ופרט, הרי כבר מימים רבים הייתי אובד מן העולם ממה שעבר עלי מן הדוחק והעוני והצער והגלות. וכאשר אדם מאמין באמת שאין בעולם כלום חוץ מהשי"ת, אז כל הדינין נמתקים לו על ידי אור האמונה, ואינו צריך לצעקה ותפילה אלא על ידי ביטחון ואמונה מיד נהיה חסד ה'."

ואמר בעל ה'תולדות יעקב יוסף זי"ע (משפטים ד"ה ואלה) וז"ל: שמעתי ממורי (מרן הבעש"ט הק' זי"ע) כשרוצין ליפרע העונש למי שהוא ראוי לעונש אז נוטלין ממנו מדת מדרגת הבטחון, כי בשעה שהאדם מאמין בלבו ונפשו בבוראו ובהשגחתו, אין כל כוח שבעולם שיכול להזיקו, עכ"ל. נמצא שהמחזיק עצמו באמונה ובטחון לא תימוט רגלו לעולמים.

"הוא אהרן, ומשה--אשר אמר ה', להם, הוציאו את-בני ישראל מארץ מצרים, על-צבאתם. הם, המדברים אל-פרעה מלך-מצרים, להוציא את-בני-ישראל, ממצרים; הוא משה, ואהרן." (ו, כו - כז)

ופירש רש"י, "יש מקומות שמקדים אהרן למשה ויש מקומות שמקדים משה לאהרן לומר לך ששקולים כאחד."

פעם שאלו תלמידיו את ה"חווה" **מלובלין זיע"א**, איך יתכן הדבר שיהיו שני בני אדם שקולים ושווים בכל ממש? הלא אמרו כשם שאין פרצופיהן שווין כך אין דעותיהן שוות?

השיב להם ה"חווה", במה דברים אמורים, שכבני אדם מחזיקים עצמם ל"ישיש", ומחשבים את דעתם, אזי אין דעתם יכולה להשתוות עם דעה אחרת, ואילו משה רבנו ואהרן הכהן, אמרו שניהם יחד **"וַיִּנְחַנו מֶה"**, שניהם לא תפסו מקום ובעיני עצמם היו חשובים פחות מעפר ואפר - לכן יכולים אלו להיות שקולים ושווים בדעתם ממש

אם היו שואלים אותנו מה צריכה להיות התכונה המרכזית של מנהיג שמוביל אחריו מיליונים ומחולל מהפכה של ממש בסדר העולמי הקיים – כנראה שענווה לא הייתה האפשרות הראשונה שבה היינו בוחרים.

והנה, דווקא המידה הזו היא המאפיין הבולט ביותר של משה רבנו. חכמינו מסבירים שענווה אמיתית אינה ביישנות ואינה פסיביות. האדם העניו עושה ופועל ומדבר, אבל בגישה אחרת: ענווה היא היכולת של האדם להבין שלא הוא במרכז - אלא השליחות. העניו בהחלט מכיר בערך עצמו, אבל יודע שכל הכישרון, המעמד, היופי או ההישגים שלו הם כלים שהוא קיבל מאלוקים כדי למלא את העולם באור ובטוב.

משה רבנו הגיע לדרגה כזו, נקי מאגו, לא מלא בעצמו, אינו רואה כלום חוץ מאמיתות השם יתברך בעולם, ולכן אמר "ונחנו מה", כי לא הרגיש את עצמו כמציאות כלל, ואין שום מציאות חוץ מרצונו יתברך, לכן אצל משה רבנו היתה "שכינה מדברת מתוך גרונו", כי זו האמת שאין האדם מציאות בפני עצמה אלא הכל רצונו יתברך. אלא שישנם מעכבים לראות אמת זו.

מכות מצריים

(צפרדע) - **"וַיַּעַשׂ ה', כְּדַבַּר מֹשֶׁה; וַיִּמְתוּ, הַצְּפַרְדֵּיִם, מִן-הַבְּתִים מִן-הַחֲצֵרֹת, וּמִן-הַשָּׂדֵת."** (ח, ט)

והרי כתוב לעיל: **"וַיַּעַל וַבָּאוּ בְּבִיתָךְ, וַיִּבְחָדוּ מִשְׁכַּבְּךָ וְעַל-מִטְתְּךָ; וַיִּבְבֵּית עֲבָדֶיךָ וַיַּעֲבֹדוּ, וַיִּבְתְּנוּרֶיךָ וַיִּבְמְשְׁאוּרֹתֶיךָ."** (ז, כ"ח)? כתוב בספר ב'דעת זקנים', שאותם צפרדעים שנכנסו לתנורים לא מתו! והטעם לכך הוא, שלמרות שיכלו לעשות רצון ה' באופן אחר, להיכנס לבתים ולאוכל וכד', בכל זאת מסרו את נפשם לעשות רצון קונם ולא חששו להיכנס ולהישרף, על כך, נתן להם ה' שכרם, שלא מתו כמו שאר הצפרדעים שבשדות ובחצרות: ומקשים חכמים ושואלים: הרי בהמשך מובא שהכלבים שסתמו את פיהם ולא נבחו על בני ישראל כשיצאו ממצרים, קיבלו שכרם עד סוף כל הדורות - שכל נבלה וטרפה לבלב תשליכון אותו, ואילו כאן הצפרדעים שמסרו נפשם ונכנסו לתנורים, קיבלו רק הם שכרם ולא זרעם?

ועונים על כך חכמי המוסר, שמכאן ההוכחה שילסגור את הפה לעיתים זו עבודה קשה יותר מאשר להיכנס לתנור בווער, ולכן הכלבים שסתמו פיהם קיבלו את השכר לדורותיהם, משא"כ הצפרדעים. וקל וחומר אנו שנתאמץ לשמור על פינו ונסגור אותו בשעת הצורך, ודאי יראה ה' וישפיע לנו מטובו, עד סוף כל הדורות.

לקראת תום מכת ברד, אומר משה לפרעה: **וְאֵתָהּ, וְעַבְדֶּיךָ: יָדְעֵתִי--כִּי טָרַם תִּירָאוּן, מִפְּנֵי ה' אֱלֹקִים. וְהַפְּשַׁתָּהּ וְהַשְׁעָרָה, נִכְתָּה: כִּי הַשְׁעָרָה אֲבִיב, וְהַפְּשַׁתָּהּ גְּבַעַל. וְהַחֲסָה וְהַפְּסָמָת, לֹא נָכוּ: כִּי אֶפְיִלְתָּ, הִנֵּה.** " (ט', ל"ב).

ויש לשאול: מה פשר הסמיכות בין שני הפסוקים? באר ה'חזון ישעיהו': כל הנחגות של פרעה באה מחמת היותו בעל גאוה אשר בטח בכחו ועוצם ידו. אמר משה רבנו לפרעה: **"וְאֵתָהּ, וְעַבְדֶּיךָ: יָדְעֵתִי--כִּי טָרַם תִּירָאוּן, מִפְּנֵי ה' אֱלֹקִים"** - אתם בטוחים ובוטחים בעצמכם ולכן אתם נוהגים בחזק יד. אבל דע לך כי **"נִאֲוֹת אֲדָם, תִּשְׁפִּילְנֹו"** (משלי כט, כג), וסופך לפול. ובאה התורה הקדושה לרמוז שיש לקחת דוגמא מן הקורה בצומח - **"וְהַפְּשַׁתָּהּ וְהַשְׁעָרָה, נִכְתָּה: כִּי הַשְׁעָרָה אֲבִיב, וְהַפְּשַׁתָּהּ גְּבַעַל"** - למרות היותן חזקות וקשות - ודווקא משום כך - סופן שהן נשברות. אבל **"וְהַחֲסָה וְהַפְּסָמָת, לֹא נָכוּ: כִּי אֶפְיִלְתָּ, הִנֵּה"** - בשעת המכה היו עדיין רכות ולכן לא נשברו. הרי לך כי דווקא הרכים שורדים ומחזיקים מעמד.

בפרשתנו, משה מצטווה ללכת לארמון פרעה ולדרוש את שחרור ישראל. הדיפלומטיה נכשלת ומשה עובר לדבר עם המקל. הוא מניף שוב ושוב את המטה ומפיל צונאמי על מצרים. המדינה חוטפת עשר מכות נוראות שממטות חורבן על כל מה שהיה בה. המים הופכים לדם, הגוף מתגרד בכינים ושחין, היבול מתחשב בארבה ובעלי החיים משתוללים בגורב ודבר. הסוף (שנקרא בשבוע הבא) מתרחש בליל פסח, בחצות הלילה, **"וְהַיָּתִי כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם"**, הנפשות נפגעות ופרעה מתמוטט ופותח את השערים בפני ישראל.

כמה זמן נמשך הסיפור של המכות? מתי הגיע משה למצרים והתחיל את המכות? וכמה זמן נמשכה כל מכה? חז"ל מצאו רמזים בין הפסוקים. וכיון שמדובר ברמזים, נוצרו כמה שיטות: יש אומרים שהמכות נמשכו עשרה חודשים, יש אומרים שמונה וחצי חודשים, מחודש אב עד אמצע ניסן ויש אומרים שנמשכו רק ששה וחצי חודשים, מחודש תשרי עד אמצע ניסן. על כל פנים, בין נאמר כך ובין נאמר כך, עשר המכות היו סיפור ארוך שנמשך הרבה זמן. וכאן אנו שואלים: מה היה הצורך בכל הסרט הארוך הזה? מדוע לא הספיקו כמה מכות אדירות? והרי השם יתברך ידע מראש שהמכות החלשות לא ישרו את פרעה, ואם כן היה עליו להשליך מיד את מכת בכורות שפגעה בגוף המצרים ופרעה היה ממחר לשלחם?

מסבירים חז"ל: **מכות מצרים לא נועדו רק להוציא את ישראל ממצרים, אלא גם להוציא את מצרים מישראל.** מכות מצרים לא נועדו רק עבור מצרים, הם כוונו גם עבור ישראל והעולם כולו.

עשר המכות היו קורס תאולוגי מרהיב **בהבנת נוכחות הקב"ה בעולם.** כוונתם לנטוע בלב האדם את ההבנה שהעולם הזה הוא קרוב ביותר לקב"ה. יש מפעיל לכל העסק הזה.

אומר הנביא (ירמיהו לב כ): **"אֲשֶׁר שָׁמַתְּ אֹתוֹת וּמִפְתֵּימִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד הַיּוֹם הַזֶּה וּבְיִשְׂרָאֵל וּבְאֶדְוִם וְנִתְעַשָּׂה לָךְ שֵׁם כַּיּוֹם הַזֶּה."**

שואל הבעש"ט: לכאורה מהו 'אותות מופתים עד היום הזה... בישראל'? ועונה: מכות מצרים לא נגמרו, השפעתם נמשכת עד היום בעם ישראל כעם ובכל אדם כאדם. טמונים בהן כל **יסודות האמונה לכל אדם במצוקות שעובר, וכל התשובות לכל שאלה ותהייה שתעלה.** יש בהם את יסודות האמונה לכל שאלה שתעלה לפניך בכל עניין.

מפרש **האברבנאל**, ואחר כך הדבר מורחב אצל מפרשים רבים, שסוד המכות טמון במימרה מפורסמת שאנו אומרים בליל פסח:

בעיצומה של עריכת הסדר בליל פסח, אנו מרימים את הכוס ואומרים: **"רבי יהודה היה נותן בהם סימנים: דצ"ך, עד"ש, באח"ב"**.

וכאן מיד עולה השאלה: מה רבי יהודה מחדש, ומדוע מייחסים את אמרה זו לרבי יהודה? הרי גם ילד יכול לומר ראשי תיבות כאלו?

אומר האברבנאל רעיון גאוני: רבי יהודה מלמד שעשר המכות נחלקו **לשלוש קבוצות:** דצ"ך, עד"ש, באח"ב. זאת לא הייתה רק סידרה ארוכה של עשר מכות, אלא קורס תיאולוגי מזורז **בשלוש סדרות שכל אחת הייתה בנויה משלושה מפגשים + מפגש מסכם אחד** (מכת בכורות)

ומוסיף האברבנאל, שלפני כל סידרה, מכריז הבורא על תכליתה בהצהרה דרמטית: **לפני הסדרה הראשונה, במכת דם נאמר שהיא נועדה בכדי ש"בזאת תדע כי אני ה'".** לפני תחילת הסדרה השניה במכה הרביעית ערוב, נאמר שסדרה זו נועדה **"למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ"**.

ובתחילת הסדרה השלישית והמסכמת, לפני המכה השביעית ברד, הכריז הבורא יתברך שתכליתה היא **"בעבור תדע כי אין פמני בכל הארץ"** ואילו בשאר המכות לא אמר דבר מהלשונות האלה.

ואכן, עיון קל בפסוקים מעלה כי עשר המכות היו בנויות משלוש סדרות שהלכו וחזרו על עצמן. נשים לב:

דם: **"לָךְ אֶל-פְּרַעֲהַ בְּבִקְרֵי הַיְּהוָה לְצַד הַפְּיִמָּה... וְאָמַרְתָּ אֵלָיו... שְׁלַח אֶת עַמִּי."**

צפרדע: **"בֹּא אֶל-פְּרַעֲהַ וְאָמַרְתָּ אֵלָיו"**

כינים: **"וְיָטָה אֶת-מִטְּאֵף וְהָד-אֶת-עֶפְרַר הָאָרֶץ."**

במכה הראשונה נאמר ללכת אל פרעה בבוקר (כשהוא לבדו ביאור) ולהתרות בו. במכה השנייה נאמר סתם "בא אל פרעה" (במשך היום, כשהוא בארמון) - ולהתרות בו. במכה השלישית לא הייתה התראה מקדימה כלל, אלא המכה על מצרים נחתה בהפתעה.

וישוב הדברים חוזרים על עצמם בצורה מדויקת בסדרה הבאה:

ערוב: **"הַשֶּׁמֶם בְּבִקְרֵי וְהַתִּיַצֵּב לִפְנֵי פְרַעֲהַ... וְאָמַרְתָּ אֵלָיו... שְׁלַח עַמִּי וְיַעֲבֹדֵנִי."**

דבר: **"בֹּא אֶל-פְּרַעֲהַ וְדַבְּרָתָ אֵלָיו... שְׁלַח אֶת עַמִּי וְיַעֲבֹדֵנִי."**

שחין: **"קָחוּ לָכֶם מְלֵא כַּפְיֵיכֶם פִּיחַ-- לֵלֵא הַתְּרָאָה כֻּלּוֹ."**

וישוב בפעם השלישית:

ברד: **"הַשֶּׁמֶם בְּבִקְרֵי וְהַתִּיַצֵּב לִפְנֵי פְרַעֲהַ."**

ארבה: **"בֹּא אֶל-פְּרַעֲהַ."**

חשך: **"וְיָטָה יָדְךָ עַל-הַשָּׁמַיִם וְיִהְיֶה חֹשֶׁךְ-- לֵלֵא הַתְּרָאָה כֻּלּוֹ."**

מה עמד מאחורי החלוקה הזו לשלוש קבוצות? אומר האברבנאל רעיון עצום: המכות באו להפגין בפני העולם כולו את כוחו של ה'. "למען ספר שמי בכל הארץ". באותם ימים עמדה להתחיל תקופה חדשה בחיי האנושות: האלוקים עמד להתגלות על הר סיני ולהעביר לעולם את המסר הגדול שלו. ולכן כהכנה מקדימה לכך, ה' רצה להראות לעולם כולו - יהודים ושאינם יהודים - את כוחו הגדול השולט בעליונים ובתחתונים.

אם נפרט לפרטים את האמונה היסודית שלנו בכוחו של האלוקים, נשים לב כי היא מורכבת משלושה פרטים:

א. **יש אלוקים.** העולם לא נברא מעצמו, אלא נברא על ידי האלוקים. כרשעתו.

ב. **האלוקים מנהל את החיים בהשגחה פרטית** ונותן לצדיק כצדקתו ולרשע כרשעתו.

ג. **בכח האלוקים לחולל ניסים ולשנות את הטבע כרצונו!**

מול האמונה הנחרצת הזאת, עומדים האפיקורסים, וראש וראשון להם הוא פרעה בעצמו, ששוללים את שלוש ההנחות הנ"ל:

א. הם אומרים בזלזול **"מי ה' אשר אשמע בקולו!"** כלומר, אין אלוקים ח"ו, והעולם מנוהל באקראיות על ידי כוחות הטבע.

ב. רמה מצומצמת יותר של אפיקורסות, שבה מוכנים לקבל שיש אלוקים, אך אומרים **"רם על כל גוים ה'".** כלומר, הוא אינו מתעסק בשטויות של החיים **ואינו עוקב אחרי הצדיק או הרשע.** לא מעניין את האלוקים הגדול האם מישוה ערוב בשר וחלב בבלחת או חתך נייר טואלט בשבת...

ג. ישנם אפיקורסים עוד יותר עדינים המוכנים לקבל את שתי ההנחות הקודמות, אך אינם מאמינים בניסים. הם סבורים שהקב"ה הפקיד את ניהול העולם בידי כוחות הטבע ואינו משנה אותם לעולם.

וכדי להוכיח את צדקת שלוש יסודות האמונה היהודית, העניק ה' שלוש סדרות של מכות:

הקבוצה הראשונה הוכיחה שיש אלוקים בעולם. הנה היאור, מקור הטבע והאליל של מצרים, הפך לדם, צפרדעים עלו ממנו והארץ מלאה בכינים, עד שחרטומי מצרים נאלצו להודות **"אצבע אלוקים היא" - יש אלוקים!**

הקבוצה השנייה הוכיחה - שלא רק שיש אלוקים, אלא הוא מנהל את העולם בהשגחה פרטית ומעניק לצדיק כצדקתו ולרשע כרשעתו.

החל מהמכה הרביעית, התורה מדגישה פרט חדש שלא נאמר עד כה:

המכה הזיקה רק למצרים ולא לישראל! במכת ערוב הסתובבו חיות בארץ מצרים ולא נכנסו לארץ גושן. מכאן שהאלוקים בשמים, משגיח בהשגחה פרטית ומפקח גם בארץ. וכך התורה מעידה גם במכות הבאות, שענשו מהם רק הצדיקים ולא הרשעים.

הקבוצה השלישית הוכיחה - שלא רק שיש אלוקים בשמים והוא נמצא למטה בארץ, אלא - אין טבע! אין מושג של כוחות עצמאיים שמתנהלים באופן אוטומטי על פי מערכת נהיגה קבועה מראש, אלא **הטבע עצמו הוא אלוקות מכוסה בשכבות עבות של יד אלוקית.** לכן בשלוש המכות הללו, הטבע הפך לפלסטלינה. הכוחות הרגילים של אש ומים שימשו יחד בערבוביה עד שהקרו בער! ובמכת חושך הפסיקה השמש את תפקידה הטבעי וימש חושך. **הכוחות הכי בסיסיים השתנו לחלוטין ופעלו בצורה הפוכה ממה שהם רגילים.**

מתוך דברים אלה נלמד, שהמכות לא נועדו רק לשחרר את ישראל, אלא היה בהם גם עניין בפני עצמו. כפי שהאריך האברבנאל שפרעה חלק על משה בשלושה שורשים: הכחיש מציאות ה', הכחיש השגחתו בדרכי בני אדם לתת לאיש כדרכיו, והכחיש שהאלוקים יכול לשנות הטבע ולחדשם כרצונו.

ועל זה באו ג' קבוצות המכות: דצ"ך - באו לאמת את עצם מציאות האל-ולכן נאמר בתחילתן **"בזאת תדע כי אני ה'".** ג' המכות עד"ש באו לאמת המושג השני, שהקב"ה משגיח על כל, כמו שנאמר בהן שהן הזיקו רק למצרים, וזהו שנאמר בתחילתן **"וְהַפְּלִיתִי בֵּינֶם הַהוּא אֶת אֶרֶץ גֹּשֶׁן אֲשֶׁר עִמִּי לְעַמְּךָ לְעֵלְיָהּ לְבִלְתִּי הָיִיתָ שָׁם עָרִב"** **"למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ"**, וסדרת המכות האחרונות **באח"ב** הוכיחו שיש ביד השם יתברך לשנות את הטבע כרצונו, שהרי בחורים צעירים מתו באמצע היום, וזהו שנאמר **"בעבור תדע כי אין פמני בכל הארץ"**. (מבוסס על שיעורו של הרב שניאור אשכנזי)



לע"נ אסתר סזרחי בת יחזקאל וכתון ז"ל
ולב"ע ב' טבת ה'תש"פ. ת.נ.צ.ב.ה.



לע"נ ר' יצחק בר' נסים סזרחי ז"ל
ולב"ע י"ח תשרי ה'תשס"ט. ת.נ.צ.ב.ה.